

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

Дипломна робота

Магістра

з теми **«СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ»**

Виконала: студентка 6 курсу 62 групи
спеціальності 232 Соціальне
забезпечення

Сторожук Катерина Ігорівна

Керівник:

Опалюк О.М., кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри соціальної
педагогіки і соціальної роботи

Рецензент:

Вержиковська О.М., кандидат
педагогічних наук, доцент
кафедри психолого – медико –
педагогічних основ корекційної
роботи

м. Кам'янець-Подільський 2020р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретико – правові засади соціального захисту материнства в Україні	6
1.1.Сутність соціально-правової системи захисту материнства в Україні.....	6
1.2.Соціальна політика як знаряддя реалізації системи соціального захисту вагітних жінок та матерів.....	14
1.3.Міжнародно-правові стандарти соціального захисту материнства.....	26
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2 Аналіз системи фінансового забезпечення соціального захисту материнства і дитинства в Україні	40
2.1. Аналіз фінансових соціальних гарантій, що надаються сім'ям з дітьми.....	40
2.2. Аналіз рівня державного фінансування захисту материнства і дитинства в Україні.....	53
2.3. Соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства у діяльності соціальних служб, установ, організацій.....	55
Висновки до другого розділу.....	75
РОЗДІЛ 3 Практичні засади підготовки соціальних працівників/соціальних педагогів до соціально - педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні на сучасному етапі	77
3.1 Готовність соціальних працівників/соціальних педагогів до соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні.....	77
3.2. Перспективи та рекомендації у сфері соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в сучасній Україні.....	114
Висновки до третього розділу.....	128
ВИСНОВКИ	130
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	135
ДОДАТКИ	148

ВСТУП

Актуальність теми. Стратегічна лінія соціальної державної політики підтримки материнства як різновид соціально-економічних прав і свобод особистості зафіксовано в конституціях більшості країн, у т.ч. України. За останні роки в нашій країні розроблено ідеологію та концептуальні засади державної соціальної підтримки материнства, сформульовано ключові положення щодо відносин держави і сім'ї, прийнято законодавчу базу забезпечення правових гарантій суверенітету родини, балансу сімейних і суспільних інтересів, визначено заходи, пов'язані з реалізацією основних функцій сім'ї та захистом соціально вразливих категорій. Досить велике значення має стимулювання народжуваності та захист материнства. Нормативно-правова база в Україні формується в межах норм, встановлених Конвенцією Міжнародної організації праці №103 «Про охорону материнства», що набрала чинності 7 вересня 1955р.

Аналіз останніх досліджень і наукових праць. Огляд науково-методичної літератури показав, що на сучасному етапі проблема соціального захисту материнства в Україні є малодослідженою. Розробленими є окремі її аспекти. Зокрема, різні питання соціально-виховної роботи з жіночою молоддю аналізували І. Братусь, О. Васильченко, І. Ковчина та інші. Соціально-педагогічний аспект вивчення материнства як складової батьківства представлено в наукових роботах Т. Алексєєнко, Л. Буніної, Н. Гусак, В. Кравця, Н. Максимовської, Р. Овчарової, П. Щербаня. Метою магістерської роботи є дослідження суті та особливостей соціального захисту сім'ї, материнства та дитинства в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

1. Визначити сутність соціально-правової системи захисту материнства в Україні;

2. Охарактеризувати нормативно-правову базу соціального захисту материнства в Україні;
3. Охарактеризувати поняття та форми соціальної допомоги по вагітності та пологах;
4. Виділити та охарактеризувати етапи становлення законодавства про соціальний захист сімей з дітьми;
5. Встановити перелік та визначити зміст організаційно-правових форм та видів соціального захисту сімей з дітьми;
6. Проаналізувати загальнообов'язкове державне соціальне страхування як організаційно-правову форму соціального забезпечення сімей з дітьми;
7. Дослідити правове регулювання державної соціальної допомоги як форми соціального захисту сімей з дітьми;
8. Надати рекомендації у сфері соціально-економічної та соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні на макро-, мезо- та макрорівнях.

Об'єктом дослідження є: соціально-економічна підтримка та соціальний захист сім'ї, материнства та дитинства в Україні.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади соціально-економічної та соціально-педагогічної підтримки і соціального захисту сім'ї, материнства та дитинства в Україні.

Методи дослідження. Обрана тема має як наукове, так і практичне значення, а отже в процесі дослідження були використані загальнонаукові та емпіричні методи, а саме: аналіз; синтез; індукція; дедукція; порівняння; формалізація; абстрагування; моделювання; діалектичний; історичний; логічний; аксіоматичний методи.

Теоретичне значення роботи полягає у визначенні особливостей соціально-економічної та соціально-педагогічної підтримки і соціального захисту сім'ї, материнства та дитинства в Україні.

Практична значущість результатів дослідження полягає у виробленні практичних рекомендацій з удосконалення соціального захисту сім'ї, материнства та дитинства в Україні.

Апробація. За результатами дослідження опубліковано тези доповіді на тему «Соціальний захист материнства в Україні»

Експериментальна база дослідження Кам'янець-Подільський міський Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Апробація роботи. Основні результати магістерської роботи обговорювались на студентській науково-практичній конференції у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Публікації. Робота висвітлена у статті. Опалюк О. М., Сторожук К. І. Соціальний захист материнства в Україні Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. Л.П. Мельник, В.І. Співака. Вип. XXXIV. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А. С., 2020. 228 с. 120-124с.

Структура роботи. Магістерська робота, зміст якої викладено на 120 сторінках, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 122 найменувань, 3 додатка та містить 5 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО - ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

1.1. Сутність соціально-правової системи захисту материнства в Україні.

Діти – це майбутнє кожної країни, від їх кількості, їх здоров'я, освіти, значною мірою залежить майбутній стан демографічних процесів, життєвий, відтворювальний і трудовий потенціал населення країни. Особливу роль у житті дитини грає сім'я, яка забезпечує її захист, формування особистості, задоволення духовних потреб та первинну соціалізацію. Саме сім'ї належить особлива місія у зберіганні традиційних, цінностей, які є фундаментальними для розвитку будь-якого суспільства. [31].

Досвід світового товариства переконливо доводить, що інституціональні проблеми сім'ї більш ефективно вирішуються за допомогою спеціально організованої системи державної політики стосовно сім'ї, жінок, дітей і молоді. Розв'язання проблем у цій сфері повинно базуватися на законодавчому забезпеченні створення сприятливих умов для розвитку сім'ї, ефективного виконання нею репродуктивної, виховної, економічної, соціальної функцій, дотримання на практиці принципу рівності прав жінки і чоловіка, здійснення цілеспрямованої політики щодо працевлаштування молоді, профілактики дитячої бездоглядності та жебракування, запобігання соціальному сирітству. [31].

Україна, будучи членом міжнародного співтовариства, визначила пріоритети внутрішньої політики з охорони сім'ї, материнства і дитинства та широко впроваджує діяльність щодо створення середовища, сприятливого для дітей, в якому гідний розвиток і захист їх прав забезпечується з дотриманням принципів рівності, миру, соціальної справедливості, з урахуванням

моральних засад та цінностей українського суспільства, спрямованих на зміцнення сім'ї та морального здоров'я дітей в країні. [31].

Визнані і ратифіковані міжнародні правові документи: Конвенція про права людини, Конвенція про права дитини [51], Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [52].

Поняття «соціальний захист материнства» та «відтворення жіночої робочої сили» рідко згадується в наукових працях, а в законодавчій базі досі немає трактувань. Соціальний захист материнства працюючих громадян можна розглядати як сукупність фінансових відносин, що виникають під час відшкодування втраченого внаслідок вагітності, пологів та післяпологового періоду трудового доходу за рахунок добровільної та обов'язкової (державної) форм соціального захисту.

Виконання жінкою репродуктивної функції зумовлює виникнення низки супутніх ризиків:

- зменшення сукупного сімейного доходу або його втрата;
- витрати, що зумовлені необхідністю обстеження в спеціалізованих медичних закладах;
- витрати, що виникають через ускладнення під час вагітності та після пологів;
- додаткові витрати, що пов'язані із народженням дитини.

Тобто, репродуктивний період жінки характеризується виникненням різного роду ризиків, у тому числі соціального ризику та його прояву, оскільки вагітність та пологи супроводжуються, з одного боку, загрозою та патологією в період вагітності, пологів, післяпологовому періоді, а також загрозою материнської та дитячої смертності, з іншого – втратою або зниженням сукупного сімейного доходу; додатковими витратами, пов'язаними з народженням дитини, витратами на лікування та обстеження. [10].

ВИСНОВКИ

Таким чином, у магістерській роботі визначено сутність соціального захисту материнства та дитинства в Україні, проаналізовано наявність механізмів соціального забезпечення дитинства й материнства є юридично обумовленим фактом. Тобто його наявність відповідає обов'язку держави піклуватися про вразливі версти населення; також правовий захист дитинства й материнства не тільки є суто нормативним механізмом, вираженим у положеннях конкретних офіційних актів, а і являє собою цілісну наукову проблематику, з приводу якої висувається багато доктринальних поглядів.

Питання соціального захисту передбачено Конституцією України та розглядається різними галузями права.

Наявність механізмів соціального забезпечення дитинства й материнства є юридично обумовленим фактом. Тобто його наявність відповідає обов'язку держави піклуватися про вразливі версти населення; також правовий захист дитинства й материнства не тільки є суто нормативним механізмом, вираженим у положеннях конкретних офіційних актів, а і являє собою цілісну наукову проблематику, з приводу якої висувається багато доктринальних поглядів.

Сімейна політика – це відносно відособлена частина соціальної політики, що впливає на функціонування сім'ї (як одного із суспільних інститутів) та індивіда (як носія сімейних ролей, що він виконує поряд з іншими соціальними ролями). Така політика направлена на самореалізацію та самостійне вирішення проблем, з якими зіштовхується сім'я.

Міжнародно-правові стандарти соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства можна класифікувати так: 1) залежно від характеру і ступеня обов'язковості документа, в якому вони містяться: а) декларації; б)

пакти; в) конвенції; г) рекомендації; д) хартії; е) кодекси; є) міждержавні договори (багатосторонні, двосторонні), міжурядові договори, міжвідомчі договори; 2) залежно від суб'єкта прийняття міжнародного документа, в якому містяться стандарти соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства: а) ООН (Організація Об'єднаних Націй); б) МОП (Міжнародна організація праці); в) Рада Європи; г) СНД (Співдружність Незалежних Держав); д) держави, уряди країн, окремі відомства (Болгарія, Естонія, Іспанія, Латвія, Литва, Португалія, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Чехія); 3) за сферою дії міжнародні документи діляться на а) універсальні (які повинні виконуватись і дотримуватись більшістю країн), це, наприклад, міжнародні документи ООН, МОП тощо; б) регіональні (ті, які чинні в межах конкретного регіону), наприклад, ЄС, СНД; в) двосторонні (міжнародні норми обов'язкові тільки для країн, які підписали відповідні угоди у сфері соціального захисту).

Від того, як захищене населення, залежить добробут суспільства, ступінь соціальної стабільності та здатності протистояти чинникам зовнішнього середовища.

Питання соціального захисту материнства є важливим і актуальним для політики держави, спрямованої на приріст здорового населення країни. Тому Уряду України варто доопрацювати правову базу. Врахувати наявні проблеми та недоліки, приділити особливу увагу соціально-вразливим групам населення.

На сьогодні проблема фінансової підтримки материнства і дитинства є настільки актуальною та розгалуженою, що потребує єдиного координаційного центру, відокремленого в структурі загальнодержавного Фонду соціального страхування

У механізмі соціально-правового захисту материнства і дитинства на першому місці стоять соціальні грошові виплати – допомоги, компенсаційні

виплати, субсидії. Серед них найважливіше значення має система державної допомоги громадянам, які мають дітей.

Рівень фінансового забезпечення соціального захисту сімей з дітьми постійно збільшується, проте його частка видатків зведеного бюджету не перевищує 1%. Фінансування з місцевих бюджетів також має місце, переважно у вирішенні нагальних житлових питань, освіти і охорони здоров'я.

Соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства реалізовується через волонтерську діяльність, різноманітні організації, фонди, соціальні проекти та програми.

Департаменти соціальної політики, ЦСССДМ покликані реалізовувати державну політику через надання соціальних послуг різним категоріям дітей, сімей та молоді.

За сприяння держави, громадських і благодійних організацій, соціальних служб соціально-педагогічну підтримку материнства й дитинства сім'ям і особам, які опинилися у складних життєвих обставинах покликані надавати заклади соціального обслуговування (цілодобові та денні стаціонари).

Релігійні організації першими здійснили спробу започаткувати в Україні мультидисциплінарні команди різних фахівців (священника, лікаря, психолога, соціального педагога/соціального працівника) для реалізації соціальнопедагогічної підтримки материнства й дитинства через нові форми, запроваджені в Україні релігійними структурами.

Практика соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства у сфері охорони здоров'я охоплювала:

-патронаж новонароджених, планові обстеження різними фахівцями, допомогу матері й дитині в поліклініці за потребою, що передбачає надання

консультативних, психологічних та профілактичних послуг (для дітей немовлячого і раннього віку);

- заклади дошкільної освіти, заклади середньої освіти, літні оздоровчі табори, дитячі санаторії, санаторії матері й дитини, покликані надавати низку послуг (первинна профілактика; фізичне виховання; гігієнічне виховання; імунопрофілактика; соціалізація, соціальна адаптація; диспансеризація, безоплатне медичне обслуговування дітей, лікувально-профілактичні заходи, організація якісного і здорового харчування у шкільних їдальнях, фізіотерапевтичні процедури, лікувальна фізкультура і масаж (для дітей дошкільного та шкільного віку)).

В Україні посада соціального працівника в закладах охорони здоров'я ще офіційно не введена.

У недержавному секторі соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства у сфері охорони здоров'я реалізовувалася через започатковані міжнародні та регіональні проекти, програми та фонди.

У державному секторі у сфері освіти послуги соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства покликані надавати ЗДО (психологічні, розважально-дозвіллеві, соціально-педагогічні (супроводу, патронажу, профілактики), освітні); ЗСО, пришкільні табори, позашкільні заклади, літні оздоровчі табори, спеціалізовані дитячі заклади (соціалізації, соціальної адаптації, діагностичні, прогностичні, консультативні, захисні, профілактичні, соціально-перетворювальні, організаційні, фандрейзингу, педагогічного просвітництва, педагогічної пропаганди, сайту для батьків та ін.; заклади професійної (професійно-технічної) освіти та ЗВО (виплата соціальних стипендій, надання матеріальної допомоги та заохочення студентам-батькам; безкоштовні обіди та проживання в гуртожитку; нагородження урядовими іменними, обласними стипендіями та стипендіями вченої ради університету).

У недержавному секторі соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства у сфері охорони освіти реалізовувалася через діяльність ЗДО (приватні, центри розвитку дитини), ЗСО та позашкільних установ приватної форми власності; за допомогою фізичних осіб, які мають педагогічну освіту та ліцензію на право надання освітніх послуг, мають право користуватися послугами соціально-педагогічного патронажу.

У державному секторі соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства в соціальній сфері реалізувалася на макро- (Міністерство соціальної політики України у взаємодії з МОЗ, МОН, МВС, Мін'юстом України через директори та департаменти), мезо- (управління/відділи у справах сім'ї, молоді та спорту, управління соціального захисту населення), мікрорівні (департаменти соціальної політики, ЦСССДМ).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Алексєєнко Т.Ф. Концептуалізація соціально-педагогічних основ сімейного виховання : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.05; 13.00.07. Київ, 2017. 573 с.
2. Бартків О., Дурманенко Є. Функції діяльності соціального педагога в літньому оздоровчому таборі. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2014. № 8. С. 124–129.
3. Батыгин К. С. Право социального обеспечения. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Юридическая література. 1998. 326с.
- 4.Болотіна Н.Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. Право України. 2000. № 4. С. 35–40.
5. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи. Монографія. Київ, 2006. 457 с.
6. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: нав. посіб. К., 2009. 208 с.
7. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: навчальний посібник, Київ, 2014. 312 с.
8. Бухтіярова І.Г. Адміністративно-правові засади захисту дитинства та материнства в Україні: монографія. Київ: ВД «Гельветика», 2018. С. 19–25.
9. Відпустки, пов'язані з народженням дитини у країнах Європи: материнська (декретна) та батьківська відпустки. URL: http://demostudy.blogspot.com/2012/05/blog-post_23.html (дата звернення: 23.05.2012).

10. Вікнянська А.О. Підхід до формування інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2016. Вип.18. Ч. 1. С. 154-157
11. Водяна О. В. Організація соціального супроводу сім'ї, в якій перебуває дитина під опікою. Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал. Львів, 2013. № 4. С. 220–225.
12. Волков К. Народные университеты педагогических знаний (Опыт работы). Москва, 1973. 112 с.
13. Воробйов В.В. Досвід провідних країн світу в управлінні сферою охорони здоров'я. Форум права. 2011. № 2. С. 139–146.
14. Ворошнина О.Р. Психическое развитие преждевременно родившихся детей младенческого возраста: теоретические и прикладные аспекты: монография Пермь, 2011. 100 с.
15. Воспитание детей в семье: примерная программа и методические рекомендации по педагогическому просвещению родителей. Казань, 1979. 98 с.
16. Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей: від 30.09.1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.10.2012).
17. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх вчителів до інноваційної професійної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.04, Луганськ, 2007. 44 с.
18. Газман О. С. Неклассическое воспитание: От авторской педагогике к педагогике свободы; ред.-сост. А. Н. Тубельский, А. О. Зверев. Москва, 2002. 127 с.

19. Ганкевич О.М. Поняття батьківства та материнства у сімейно-правовій доктрині. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: зб. наук. ст. Івано-Франківськ, 2014. Вип. 36. С. 89–99.
- 20 . Гарасимів Т.З. Право соціального забезпечення України (Загальна частина). Дрогобич :Видавнича фірма «Відродження», 2004. 240 с.
- 21 . Глазунов С.В. Нариси з історії соціальної роботи: навч. вид. Д., 2015. 116 с.
- 22 . Головне управління у справах сім'ї, молоді та спорту ІваноФранківської ОДА. URL: <http://misto.co.ua/frankivsk/dovidka/dovidka.php?action=view&id=33> (дата звернення: 31.01.2019).
23. Голубєва І. Є. Дитинство як об'єкт соціально-демографічної політики в Україні: автореф. дис...канд. екон. наук : 08.09.01. Київ, 2005. 19 с.
24. Гончаренко І. В. Світовий досвід подолання проблем охорони здоров'я у фрмуванні людського капіталу сільських територій України. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2013. Вип. 1. С. 26–34.
25. Гончаров А Поняття соціального захисту. Підприємництво, господарство і право. 2009. № 10. С. 126–129
26. Гофштейн А. С. Методы и достижения акушерского патронажа Сборник работ по охране материнства и младенчества, посвященный 25- тилетию Одесской «Капли Молока». Одесса, 1927. С. 271–277.
27. Гребенников А. О. Об использовании статистических методов при оценке качества тестов в подготовке менеджеров. Научный журнал НИУ ИТМ. 2014. № 4. С. 356–360.
28. Департамент соціальної політики. URL: <http://www.if.gov.ua/?q=page&id=24194>.

29. Державна служба статистики: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
30. Державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF>.
31. Діти, жінки та сім'я в Україні: статистичний збірник. Державна служба статистики України. 2018. 320 с. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/DJS_2018_pdf.pdf
32. Доклад о социальной защите в мире 2014/15: Обеспечение экономического восстановления, инклюзивного развития и социальной справедливости. Группа технической поддержки по вопросам достойного труда и Бюро МОТ для стран Восточной Европы и Центральной Азии. Москва: МОТ. 2015. 178с.
33. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Педагогические проблемы готовности к деятельности, Минск, 1976. С. 175 с.
34. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І.Д.Зверєвої. Київ, Сімферополь, 2012. 536 с.
35. Еремина О. Ю., Петрюкова О.Н. Региональный маетринский (семейный) капитал. Социальная защита семьи: усовершенствование механизма правового регулирования. Москва. 2015.с.176
36. Ершов В.А., Толмачев И.А. Право социального обеспечения: учебное пособие. Москва: ГроссМедиа, 2009. 312 с.
37. Жук О. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України. Світ фінансів. 2017. №2 (51) с.62-71
38. Запобігання інституціоналізації дітей раннього віку. Інноваційні технології соціальної роботи з профілактики відмов від новонароджених дітей:

методичний посібник / Автори-упряд.: Алексєєнко Т.Ф., Безпалько О.В., Бервено Н.О. та ін.; заг. ред. Зверєвої І.Д., Петрочко Ж.В. К., 2008. 224 с.

39. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства: статистичний збірник. Київ, 2018. 77 с.

40. Зверєва І.Д. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні: автореф. дис...д-ра пед.наук: 13.00.05 / АПН України. Ін-т педагогіки. Київ, 1999. 30 с.

41. Зобенько Н.А. Ретроспектива вивчення становлення соціального захисту дитинства в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2014. № 31. С. 61–64.

42. Інформація про заклади, установи та організації, які надають послуги із захисту і підтримки осіб, постраждалих від гендерно-зумовленого насильства. URL: <http://www.solor.gov.ua/info/44/11844> (дата звернення: 23.08.2018).

43. Капська А. Й. Деякі особливості формування готовності студентів до професійної творчості. Модельовання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів: Теорія, практика, програми. К., 1998. С. 5–12.

44. Катехитична школа імені Андрея Шептицького. URL: <http://www.theotokos.org.ua>.

45. Катехитична школа імені Блаженного Симеона Лукача. URL: <https://www.catehytedu.com>.

46. Кваліфікаційна характеристика «соціальний працівник»: Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 24 липня 2006 р. № 274. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=03FY8DD2A2>.

47. Класифікатор професій ДК 003:2010. URL: https://hrliga.com/docs/KP2010_r3z.htm
48. Кируло И.А., Аксенова С.Ю., Кример Б.О., Слюсар Л.И. Рождаемость и родительство в социально-демографическом измерении. LAP LAMBERT Academic Publishingю 2018. 124 с.
49. Комплексна обласна програма підтримки сім'ї, забезпечення гендерної рівності та протидії торгівлі людьми на період до 2020 року: рішення восьмої сесії обласної ради сьомого скликання 23 лютого 2017 року, № 11-8/VIII. URL: http://dsms.cg.gov.ua/web_docs/967/2015/02/docs/Programa_pidtrimki_simyi.pdf.
50. Комплексна цільова (регіональна) програма забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та осіб з їх числа у Луганській області на 2017–2018 роки. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/LU160329?an=13>.
51. Конвенція про права дитини, підпис. 20 лист. 1989 р. / Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
52. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 18 грудня 1979 р
53. Конвенція Міжнародної організації праці № 103 "Про охорону материнства", що набрала чинності 7 вересня 1955 р;
54. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996 р. № 30.
55. Концепція Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 квіт. 2017 р. № 230-р. / Верховна Рада України. URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-%D1%80](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-%D1%80).

56. Концепція державної сімейної політики: Постанова ВРУ від 17 вересня 1999 р.: URL: <http://zakon.rada.gov.uaow/325-97-%D0%BF/sp:max10>
57. Концепція проекту Закону України «Про державну підтримку сімей у вихованні дітей» від 23 грудня 2004 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/954-2004-p>
58. Кузьмина Н. В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища. Москва, 1989. 167 с.
59. Лактіонова Г.М. Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з жіночою молоддю в умовах великого міста: автореф. дис...д-ра пед.наук. 13.00.05. Київ, 1999. 31 с.
60. Липский И. А. Социальная педагогика: методологический анализ. Москва, 2004. 320 с.
- 61 . Лук'янова О. М. Здоров'я дітей – багатство країни. Радянська школа. 1981. № 9. С. 3–9.
62. Лупаренко С. Сутність поняття «дитинство» в науковій літературі. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2013. № 44. С. 286–294.
63. Мачульская Е.Е. Право социального обеспечения. Москва : Международный центр финансово-экономического развития, 1997. 208 с.
64. Міністерство соціальної політики України: офіційний сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua>
65. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
66. Міністерство юстиції України: Офіційний сайт. URL: <http://old.minjust.gov.ua/23359>

67. Міністерство соціальної політики України. Структура центрального апарату Міністерства. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/struktura-centralnogoaparatu-ministerstva.html>
68. Міський центр соціальних служб.
69. Москалюк В.М. Право на материнство (батьківство) за Сімейним кодексом України. Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України: зб. наук. праць за матеріалами круглого столу, м. Київ, 25 трав. 2006 р. Київ, 2007. С. 124–129.
70. Мороз О. Г. Професійна адаптація молодого вчителя. Київ, 1980. 176 с.
71. Нагребельний В.П., Болотіна Н.Б. Соціальний захист. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ, 1998–2004. Т. 5. С. 558–559.
70. Обласний Центр соціально-психологічної допомоги. URL : <http://yaremche.org/news/335>
71. Положення про Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF>
73. Посадова інструкція фахівця соціальної роботи у громаді. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-57094577>
74. Притулок для тимчасового перебування жінок, що зазнали насильства у сім'ї. URL: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/content/prytulok-dlya-tymchasovogoperebuvannya-zhinok-shcho-zaznaly-nasylstva-u-simi.html>
75. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 1 черв. 2000 р. № 1768-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 35. Ст. 290.
76. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 лист. 1992 р. № 2811-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 5. Ст. 21

77. Про деякі заходи щодо виконання Національної програми планування сім'ї: Постанова КМУ від 14 квітня 1997 р.: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
78. Про деякі заходи щодо підтримки здоров'я сім'ї, безпечного материнства і відповідального батьківства: Постанова КМУ від 03 червня 1999 р.: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-97-%D0%BF/sp:max10>
79. Про Національну програму планування сім'ї: Постанова КМУ від 13 вересня 1995 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/j391y1991/sp:max10>
80. Про Національну стратегію реформування інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки
81. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.
82. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 квіт. 2017 р. № 230-р. Офіційний вісник України. 2017. № 31. Ст. 952
83. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18,05.2004р. № 1727-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15>
84. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням: Закон України від 18.01.2001 р. № 2240-III. URL: доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2240-14/page>.
85. Про Програму «Українська родина»: Постанова КМУ від 14 березня 2001 р.: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

86. Програма «Підтримка грудного вигодовування дітей в Україні 2000– 2005 роки» : наказ МОЗ України від 09.03.2000 р. № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0050282-00>
87. Раді рекомендують просити Кабмін розробити Стратегію державної сімейної політики. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/rade-rekomenduyut-prositkabmin-razrobotat-1544100724.html>
88. Регіональні програми інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні у 2018–2019 роках. Звіт за результатами моніторингу. Київ, 2018–2019. 44 с.
89. Регіональна цільова програма соціального захисту і підтримки дітей- сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, захисту їх житлових прав, попередження дитячої бездоглядності та безпритульності на 2016–2020 роки. URL: <https://orada.if.ua/decision>.
90. Рекомендації парламентських слухань «Забезпечення прав дітей в Україні. Охорона материнства та дитинства». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
91. Рекомендації парламентських слухань «Сімейна політика України – цілі та завдання». Постанова Верховної Ради України від 8 грудня 2015 р. № 854- VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>
92. Романовська Л.І. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань України: автореф. дис...док. пед.наук. 13.00.05. Луганськ, 2013. 44 с.
93. Рудик В.А. Соціальний захист громадян: про питання понятійнотермінологічного складу в теорії та практиці. Підприємництво, господарство і право. 2006. № 3. С. 100.
94. Руженський М. Соціальний захист населення в умовах формування ринкової моделі економіки України: монографія. Київ: ІПК ДСЗУ. 2013. 318 с.

95. Самойленко Н.А. Сучасний стан соціального захисту населення в Україні. Молодий вчений. 2018. №11(63) с.476-479
96. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21–22. Ст. 135
97. Сєверодонецький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. URL: <http://sed-rada.gov.ua/miskiy-centr-socialnih-sluzhb-dlya-simyi-ditey-tamolodi/sievierodoneckiy-miskiy-centr-socialnih-sluzhb-dlya-simyi-ditey-ta-molodi>
98. Семейная политика в странах Европейского Союза. URL: <http://www.budgetrf.ru/Publications/Magazines/VestnikSF/2001/vestniksf14413/vestniksf144-13120.htm>
99. Словник української мови : в 12 т. / [укл. А. Білоштан, М. Бойко, В. Градова та ін.] ; за ред. П. Доценко, Л. Юрчук. Київ, 1971 – 1980. Т. 2., 1971. 550 с. Т. 4., 1973. 840 с. Т. 6., 1975. 832 с.
100. Соловей Т.В. Чайковський М.Є. Змістовні компоненти професійної компетентності соціального працівника інклюзивного закладу освіти. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». №1(7). 2013. С. 220 – 224.
101. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія /За заг ред. І.Д. Зверевої. Київ, 2008. 336 с.
102. Соціальна педагогіка : підручник / За ред. А.Й. Капської. Київ, 2003. 256 с.
103. Соціальна педагогіка: навч. посіб. / За ред. О.В. Безпалько. Київ, 2013. 312 с.

104. Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді : монографія /Алексєєнко Т.Ф., Жданович Ю.М., Малиношевський Р.В. та ін. /За заг. ред. Т.Ф. Алексєєнко. К., 2017. 168 с.
105. Стартував щорічний Всесвітній тиждень підтримки грудного вигодовування. URL: <http://www.medcv.gov.ua/archives/7356>
106. Стандарт надання соціальних послуг соціальним центром матері та дитини. URL: <http://vin-ocsssdm.com.ua>
107. Стефанків О. М., Данилишин В. І. До проблеми пошуку ефективних механізмів планування та здійснення соціальних видатків у реалізації соціальної політики держави. Ефективна економіка. 2019. № 7. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7192>
108. Стинська В. В. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні (XX – XI ст.). Івано-Франківськ 2019. Тернопіль 2019.
109. Тимошко Г.М. Організація діяльності державних і спеціалізованих соціальних служб : навчальний посібник. Ніжин, 2011. 248 с.
110. Типове Положення про соціальний центр матері та дитини від від 8 вересня 2005 р. № 879. URL: <http://www.msp.gov.ua>
111. Тындик А.О. Обзор современных мер семейной политики в странах с низкой рождаемостью. SPERO. 2014. №12. С.176
112. Толстоухова С.В. Організаційно-педагогічні основи функціонування системи соціальних служб для молоді : дис... канд. пед. наук: 13.00.01. К., 2001. 287 с.
113. Трубавіна І.М. Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з сім'єю: дис...доктора пед. наук: 13.00.05. Луганськ, 2009. 597 с.

114. Устинов С.О. Співвідношення термінів «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» в законодавстві України. Юридична наука і практика. 2011. № 2. С. 90–95.
115. Хомицький А.І., Аверчук Р.В. Соціальна політика захисту материнства: сучасні особливості. Науковий вісник Національний лісотехнічний університет України: зб. наук.-техн. пр. 2007. № 17.4. С. 206–214.
116. Чернілевський Д.В., Антонова О.Є., Барановська Л.В., Вознюк О.В., Дубасенюк О.А., Захарченко В.І., Козловська І.М. та ін. Методологія наукової діяльності: навч. посібн. Вид. 2ге, допов. /за ред. Д.В.Чернілевського. Вінниця, 2010. С. 165, 172–173.
117. Шахов В. І. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя: загально педагогічний аспект. Вінниця, 2007. 383 с.
118. Шавалеева Ч. М. Социальная защита материнства и детства в странах Европы. Вестник экономики, права и социологии. 2016. № 3. С. 87–91.
119. Шульга Н.В. Співвідношення понять «соціальне забезпечення» та «соціальний захист». Митна справа. 2011. № 4 (76).Ч.2. С. 24–28.
120. Шеремет А. М. Змістовно-організаційна діяльність соціальних центрів матері та дитини. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Цніверситету «Україна». 2013. № 2 (8). С. 263–267.
121. Щодо стану подолання та профілактики соціального сирітства в Україні. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua>
122. Kadushin A. The knowledge base of social work. Issues in American Social Work. N.Y.: Columbia University Press, 1959. P. 39–79.